

PETER DREHMANN'S

SOMS SLOOT IK MIJN OGEN

Tussen waarheid en waanzin:
een adoptieverhaal

M
marmer

ROMAN

OVER DIT BOEK

Soms sloot ik mijn ogen verhaalt van een duel tussen twee personages: een uit India geadopteerde vrouw en een ghostwriter die haar dramatische verhaal optekent. De vrouw is op haar zesde onder raadselachtige omstandigheden terechtgekomen bij een Fries echtpaar. Een kwart eeuw later schakelt ze een ghostwriter in, die zich ontfermt over haar levensverhaal en het tegelijkertijd tracht te verhelfen. Samen vertrekken ze naar Calcutta om daar het verre verleden en de biologische vader van de vrouw terug te vinden. In de chaotische metropool ontspint zich een zinderende zoektocht, waarbij de rolverdeling tussen beide personages ernstig ontwricht raakt. De ghostwriter tast steeds meer in het duister. Wordt de vrouw die hij wilde helpen zijn ondergang?

In een gevarieerde stijl vertelt Peter Drehmanns over valse vaders, verwarde dochters, waarheidszoekers en verdwijnkunstenaars.

Peter Drehmanns

Soms sloot ik mijn ogen

Roman

Inhoud

DEEL EEN - Staartdelingen

De aankondiging
Wassend water
Gaten en holtes
Onderweg
Nieuwe ouders
Lokstoffen, stofwisselingen

DEEL TWEE - Kopzorgen

De smidse van Magog
Bang mannetje
De glimlach is een wijde mantel
Twee dolkstoten
Het sterfhuis en de liefdesladder
Pruilend duiveltje
Valse vaders
Schaterende raven
Een witte tijger
Fratsen
Het zesde wiel
Twee apen

DEEL DRIE - Fierljeppen

DEEL EEN

STAARTDELINGEN

DE AANKONDIGING

Het begon allemaal met de telefoon. De zwarte telefoon van de Palinurusstraat in L., waar mijn kapsalon is gevestigd. De telefoon die eerder een huilend dan een rinkelend geluid maakt. Hij staat naast de kassa en telkens als hij overgaat komt hij heel even los van de balie, maakt hij een vreugdesprongetje. Het is dus nogal een aanstellerig ding, dat er alles aan doet om opgemerkt te worden – janken en blij zijn tegelijk, nou ja, dat komt me bekend voor. En dat dan zo'n twintig keer per uur. Het personeel schrikt zich elke keer rot, er zijn zelfs meisjes die me wel eens gevraagd hebben of ik niet een andere telefoon kon nemen. Maar ik houd van dat bakelieten monster. Beter gezegd: ik *hield* ervan, totdat het dus begon, met die stem, met die stem die niks zei.

De eerste keer dacht ik dat de telefoon het eindelijk begeven had na al die jaren trouw het jengelende kind te hebben gespeeld. In mijn oor ruiste het, alsof ik een schelp ertegenaan gedrukt had. Zo'n reuzenschelp die ik wel eens vond daar waar ik vandaan kom. Alsof de telefoon met zijn laatste adem mij naar mijn geboortegrond terugblies. Zoiets. Maar ik had me vergist, want nog geen minuut later stond de telefoon weer te tapdansen om mevrouw Terpstra aan te kondigen, een klant die om de week een ander kapsel wil en tussendoor een gezichtsbehandeling. De volgende dag gebeurde hetzelfde, alleen begreep ik nu dat er iets anders aan de hand was. Geruis, en nu ik wat langer

luisterde, ook een zacht gehijg. Iemand die zich niet kenbaar wilde maken, iemand die niet in staat was iets mede te delen of juist iemand die mij iets wilde zeggen door te zwijgen? Ik had geen tijd om mijn hoofd hierover te breken, ik moest aan het werk, altijd is er wel iemand die mij nodig heeft, iemand die een kleurspoeling van mij verlangt, of kunstnagels of een permanente of een ampulcrashbehandeling.

De dag daarop: hetzelfde verhaal. Oftewel: geen verhaal. Een soort geheime boodschap. Irritant en gaandeweg verontrustend. Maar ook iets waarnaar ik vreemd genoeg verlangde, geloof ik. En zo ging het door: drie weken achter elkaar, op elke werkdag, was de telefoon van mijn kapsalon de boodschapper van iemand die niet zei wie hij was, wat hij wilde, waarom hij mij zocht. Maar op een gegeven ogenblik, ik geloof ergens in de tweede week, wist ik het, dat wil zeggen: mijn buik wist het. En daarna begrepen mijn voetzolen en mijn vingertoppen het. Mijn hoofd had het pas op de laatste dag van de derde week door.

Daarna hield het op (alsof hij wist dat ik het wist) en werd de telefoon weer gewoon een jengelend kind dat onveranderlijk veranderde in een stem met een naam en een wens. Voortaan haatte ik die telefoon. Ik haatte hem omdat ik zo van hem gehouden had tijdens die drie weken dat-ie zich nu en dan anders gedroeg, dat-ie soms niet zichzelf was geweest, niet had geweten wat hij moest zeggen. En ik haatte hem ook omdat hij nooit meer dezelfde voor mij zou zijn, voor altijd het instrument zou zijn geweest van degene die mij had verstoten.

Waar te beginnen? Bij haar ogen, die glansrijk beantwoorden aan het cliché van de ondoorgrondelijke, exotische blik? Bij haar mond, die een stel sneeuw witte roofdiertanden omlijst en waaruit een onafgebroken stroom woorden vloeit? Of bij haar geboorte, die ooit schijnt te hebben plaatsgevonden, in een onbestemd verleden op een onbestemde plek?

Uit het gat tussen de dijen van mijn eerste moeder werd ik naar buiten geduwd, een wegwerpproduct, iets dat niet genoeg waarde had om behouden te worden. Ik ben geboren om te worden weggegeven. Ik ben geboren om afwezig te zijn. Nog altijd voel ik me als een puzzel waarvan een paar stukjes zijn kwijtgeraakt of gestolen.

Waar ben ik gebleven? vraagt ze. Ik weet het niet, ik volg haar al een tijdje niet meer. Wat moet dat mens in hemelsnaam van je? Dat mens – ja, zo probeer je haar op afstand te houden, die borende ogen, die onwaarschijnlijk witte tanden, die onwaarschijnlijk welgevormde nagels, die woorden die alle kanten op schieten. Hoe kun je zo'n mateloos iemand ooit de maat nemen? En toch, ze heeft er alle vertrouwen in. Omdat ze 'gewoon weet' dat ik het ben, bij uitstek degene ben die het kan, haar levensverhaal optekenen, begrijpen wie zij is, wie zij is geweest.

De blik van de rapporteur is vragend, onderzoekend, soms zelfs schuw, maar bovenal: afwezig.

Ineens zat hij daar. Het was de stoel helemaal achterin, ik weet het nog goed. Hij was er gewoon gaan zitten, zonder zich aan te melden. De meisjes keken me vragend aan, zagen ze mijn verwilderde blik? Ik zei dat het goed was, dat ik ervan wist. Vermoedelijk beefde mijn stem. Maar ik loog niet, ik wist er inderdaad van, dat wil zeggen: ik wist dat hij het was, de man van de telefoon, de man die niets had willen zeggen en daardoor alles zei. Met een kapmantel in mijn handen liep ik op hem af en ik zag hem dubbel, dat wil zeggen: zowel van voren als van achteren. Zijn zwarte haar-dos had hij naar mij toegekeerd, een glanzend, donker schild, en zijn gezicht bood hij de spiegel aan: een olijfkleurige schaduwvlek. Naarmate ik naderde, kwam er meer tekening in zijn gezicht. Hij hield zijn ogen gesloten terwijl zijn mond halfopen stond, waarvan de uiteinden een vage glimlach leken aan te duiden.

Op het boord en de schouders van het roze overhemd zaten rooschilfertjes die verdwenen toen ik de kapmantel rond hem plooide. Het was alsof hij wakker schrok en vervolgens – de ogen nu duidelijk open – van zichzelf schrok, van degene die hij in de spiegel zag. Hoe had u het gewild? vroeg ik hem. Niet-begrijpend keek hij mij, dat wil zeggen, de spiegel, zichzelf dus, aan. Ik haalde een schaar uit mijn schort en maakte een knippende beweging, vlak bij zijn oor. Short cut! brak er ineens uit de donkere holte van zijn mond. Het had tegelijk bars en teder geklonken, een uitroepteken dat op een vraagteken leek. Het was een stem die tientallen andere stemmen met zich mee sleurde, die verkleefd was met het gepruttel van brommertaxi's, het geblaf van zwerfhonden, het gejammer van bedelaars, het geprevel van biddende sadhu's, het gerochel van wrakkige autobussen.

Besluiteloos stond ik achter hem. Ik wist niet of ik de schaar in zijn halsslagader moest priemen of dat ik zijn hoofd moest aaien. Hij had zijn ogen weer gesloten; gelaten wachtte hij op wat ik met hem ging doen. Ik voelde mijn huid gloeien, voelde hoe het zweet in heel mijn lichaam opborrelde en vervolgens naar buiten brak. Huilde ik? Huilde mijn rug, mijn hals, mijn vagina? Huilden mijn polsen, mijn tepels, mijn wenkbrauwen? Ik hief de schaar, die bijna uit mijn vingers glipte. Deze man, dacht ik, deze man is hier gekomen om door mij te worden geslacht. Nadat hij me vierentwintig jaar geleden heeft geofferd. Nadat hij me dertig jaar geleden heeft verwekt. De schaar schitterde in het schelle schijnsel van het plafondspotje boven de kappersstoel. Nee, deze man was gekomen om door mij te worden herkend en erkend. De schaar brandde in mijn hand. Deze man wilde zich door mij laten knippen, wilde zich aan mij overgeven, door mij veranderd worden, bijgesteld, opnieuw afgesteld...

Ik zag de schaar door de dikke, donkere haardos gaan, traag en stroef. Nu pas besepte ik dat het kokosolie was die de stremming veroorzaakte en waardoor het haar zo glansde. Het had gewassen moeten worden, natuurlijk, maar het was me ontgaan,

ik was er met mijn hoofd niet bij geweest. Het klonk als knarsetanden wat de schaar deed. En het was alsof de schaar al die tijd wegnipte die tussen ons in stond. Al die tijd dat hij er niet was geweest, dat ik hem niet had gezien. Ik hoefde hem helemaal niets te vragen, het zou vanzelf wel aan de oppervlakte komen. Tussen de zwarte haartjes zag ik de huid schemeren, paarsig, bijna even donker als waardoor het werd bedekt. Met mijn vingertoppen boog ik zijn oorschelp om, met mijn adem blies ik zijn voorhoofd schoon, met mijn ogen tastte ik zijn achterhoofd af, mat ik zijn bakkebaarden op, ontdekte ik de drie kruintjes.

Dat was genoeg, voorlopig althans. Meer hoefde ik nu niet te weten. Net zomin als ik van hem hoefde te horen dat hij het was: mijn vader.

Alles wat zij zegt noteert de ghostwriter met een potlood. 's Avonds gumt hij meestal de helft uit van wat hij heeft opgeschreven. Het schijnt hem toe dat steeds wanneer hij zich gedwongen ziet zijn potlood te slijpen, zij de meest belangrijke dingen zegt. Door het hoge tempo waarin zij spreekt heeft hij echter vaak geen tijd die dingen nog te noteren. Soms ook glipt het potlood tussen zijn vingers, alsof het probeert te ontsnappen.

Je hebt een huis. Je hebt een tuin. Een auto. Een elektrische tandenborstel. Je hebt een moeder die niemand wil zien, een vader in een verpleegtehuis en zwak tandvlees. En sinds kort heb je ook een opdracht. Te weten: tijdelijk je intrek nemen in een opdrachtgeefster, haar uitwonen en op tijd weer vertrekken. Met andere woorden: het levensverhaal vastleggen van Nisha Bijlsma, eigenares van een kapsalon te Leeuwarden, om en nabij de dertig jaar oud, geboren in de Indiase miljoenenstad Kolkata (voorheen: Calcutta) en circa zes jaar later via een weeshuis terechtgekomen bij een Friese familie, die haar heeft leren schaatsen en kaatsen.

WASSEND WATER

Op de dag dat honderdtwintig paarden door het wassende water van de Waddenzee werden ingesloten en kalm op de dood wachtten, zag ik haar voor het eerst. Slechts twintig kilometer van dit drama, dat zich afspeelde op een buitendijkse polder nabij het Friese plaatsje Marrum, waar haar adoptievader is geboren, staat haar huis. Dat huis heeft geen stoel om op te zitten, geen tafel om je ellebogen op te laten rusten, geen kast om spullen in op te bergen. Er zwerft een hond rond, een mager beest dat eruitziet als een hyena en dat uitgelaten wil worden, meegenomen, naar buiten, naar de lantaarnpalen en naar het gras.

Terwijl niet ver van dit lege huis verwoede maar vergeefse pogingen werden ondernomen om de paarden, waarvan er al vijftien door onderkoeling waren bezweken, te redden, verklaarde Nisha Bijlsma dat zij haar huidige leven had uitgeruimd om zich geheel te kunnen verdiepen in de eerste jaren van haar bestaan. Of ik dat begreep? Het woord 'huidig' bleef aan mijn hersenpan plakken, maar ik knikte gedwee. We zaten op de grond, tussen ons in lag een tijdschrift: *Happinez, mindstyle magazine*. De eerste jaren zijn de beslissende jaren, dat wist ik toch ook? En uitgerekend die jaren waren wazig, die moesten weer helder worden, zodat ze weer zou begrijpen wat... De zoveelste zin die niet werd voltooid. De hond die nerveus snuffelend om ons heen bleef lopen, jachtig en opgejaagd. De stapels witte handdoeken als torens zo hoog in de voor de rest angstaanjagend lege

woonkamer. De zes schilderijtjes aan de muur, zes close-ups van een roos, verfrommelde vulva's, draaikolken, doolhoven in citroengeel, mangaanblauw, helder vermiljoen, purper, oudroze, granaatrood – en zij die zegt, alsof ze mij wil straffen voor mijn dwalende gedachten, mij nog meer wil verontrusten: 'Eén keer in de zes jaar gebeurt er iets waardoor ik ontworteld raak.'

Zes? Onthutst keek ik haar aan. Er verscheen een glimlach op haar gezicht. Ja, die zes schilderijtjes had ze zelf gemaakt, dat was een hobby van haar, rozen schilderen. En ja, er zat systeem in haar leven, ook al probeerden voortdurend allerlei mensen het overhoop te halen. Ik knikte en dacht aan de ten dode opgeschreven paarden die men naar de wal poogde te lokken, maar die als versteend op dat reepje klei bleven staan. De plots fel opglouiende ogen van Nisha Bijlsma brachten me weer terug waar ik zijn moest: bij mijn verhaal. Ik moest toegeven: hoewel haar huis niet bepaald een instapklare doorzonwoning was, adelde haar aanwezigheid alles om ons heen, vulde haar verschijning die schrikbarende kale ruimte volledig op en absorbeerde hem tegelijkertijd. Haar gezicht leek gefotoshopt. De neus rechter dan recht, de wimpers perfect gewelfd en lang als aanplakwimpers, het haar genadeloos glanzend, zwartblauw, blauwzwart, een kleur die niet bestaat. Gloednieuw vel dat weldadig strak rond de botten is gespannen, bruin als basterdsuiker. Wenkbrauwen van marterhaar, tanden van marmer. Het voorhoofd een hardstenen zerkplaat (wat zou daaronder allemaal liggen te gisten en te rotten?). Blicksemend oogwit aan weerszijden van een smeulend brokje steenkool. In effigie een engel, in werkelijkheid een effigie. Onloochenbaar aanwezig en toch onwerkelijk. Onafwendbaar, maar ontsnappend aan elke poging tot definitie.

Alleen de mond was niet volmaakt. De bovenlip vertoonde een weeffout: in plaats van een kuiltje in het midden, onder de neus, had Nisha Bijlsma een wulpse krul, alsof de bovenlip daar haastig was gestrikt. Feitelijk was het een littekentje. Wat was daar gebeurd? Had ze ooit (gedachteloos of juist opzette-

lijk) met een schaar in de lip geknipt? Was ze gestruikeld en met haar mond in een puntig voorwerp gestrand? Had iemand haar daar toegetakeld? Deze productiefout moest misschien wel het uitgangspunt zijn, het punt van waaruit het verhaal van Nisha Bijlsma zou vertrekken. En toch vroeg ik er haar die dag niet naar. Die dag dat ik haar voor het eerst zag en hoorde, die dag dat vlakbij een honderdtal paarden dreigde te verdrinken omdat de ene na de andere reddingspoging mislukte. Volgens de veearts maakten alleen de zwakkere dieren een kans – die werden van het eilandje gedrukt en lieten zich vervolgens naar de vijfhonderd meter verderop gelegen wal meevoeren. De sterkere paarden bleven daarentegen stokstijf staan, koppig de dood verwelkomend.

Ik moet mijn verhaal kwijt, zoals je een puntige steen in je schoen kwijt wil omdat hij steeds dieper je vlees binnendringt. Wanneer ik ben geboren en waar en onder welke omstandigheden – ik weet het niet meer precies. En evenmin weet ik of ik dat wel wil weten. Ik kan me niet meer herinneren hoe ik eerst heette, daarginds, daar waar ik niet mocht blijven. Ik was eigenlijk een jongen, dat wil zeggen: mijn adoptieouders verwachtten een jongen, een jongen die Nishad heette. Maar op het allerlaatste moment besloot men dat ik beter kon gaan omdat ik minder te betekenen had. Dat ging heel simpel: de laatste letter van het jongetje Nishad werd doorgestreept op de formulieren. Nishad, ‘iemand die alleen ’s nachts eet’, werd Nisha, ‘nacht’. En zo werd ik voor de tweede keer geboren. In mijn paspoort staat ook de geboortedatum van Nishad, het jongetje dat nooit is vertrokken.

Het stortregende op de dag dat ik als Nisha het weeshuis verliet, dat weet ik nog. Het moet dus in de moessontijd zijn geweest – in Kolkata is dat van juni tot en met september. Dan staan de straten regelmatig onder water en wordt het één groot zootje. Vlak voordat ik de bus instapte die ons naar het vliegveld

zou brengen, gleeed ik uit. Mijn nieuwe bloemetjesjurk zat onder de modder. De stewardessen schrokken van die bloedrode korsten, ze dachten vast dat mijn lichaam bedekt was met wonden, dat men mij geslagen had, dat ik mezelf gekrabd had, dat ik me verzet had tegen de avances van de weeshuisdirecteur.

Het huis waar ik woonde voordat ik naar Nederland kwam stond op palen, en die palen stonden in het water. Het had één kamer en in de vloer daarvan zat een gat. Dat gat was de deur, daardoor ging je naar buiten of kwam je naar binnen. Vaak lag er een bootje onder dat gat en met dat bootje moest je dan naar de kant varen. Maar soms was het bootje weg en het is een paar keer voorgekomen dat ik al spelend in het gat en vervolgens in het water viel. Dan viste mijn vader me er weer uit, of, als hij er niet was, deed mijn moeder het, en als die er niet was moest ik mezelf maar zien te redden. Ik kon al heel vroeg zwemmen. Dat heb ik mezelf aangeleerd. Blijven drijven, daar ging het om, en dat lukte als je bepaalde en steeds dezelfde bewegingen met je armen en je benen maakte. Zo kon je zelfs vooruitkomen. Het liefst zwom ik als het hard geregend had, want dan was het water heerlijk warm. Maar dan waren er ook meer slangen. Slangen houden ervan als het regent.

De ghostwriter houdt een schaduwboek bij. Daarin beschrijft hij de schaduwen die het verhaal van Nisha Bijlsma op zijn eigen leven werpen. Het is een verhaal dat nog alle kanten op kan. Door het op te schrijven verschaft hij geldigheid aan het bestaan van degene die het vertelt.

Waarom ze het wil? Ach, daarin kan ik haar nog het makkelijkst volgen. Aan de kant geschoven door haar vriend, waardoor ze niet langer vaste grond onder de voeten heeft en dientengevolge gedwongen wordt zichzelf te herdefiniëren: waar sta ik, wie ben ik? Ze klampt zich vast aan mogelijk fictieve gebeurtenissen, presenteert vermoedens als zekerheden. Dat verhaal van die

vader in de kapsalon bijvoorbeeld. Kul natuurlijk, maar voor haar een onwrikbaar gegeven. Zij wil de poten onder haar stoel voelen, jij wil ze juist onder je kont vandaan zagen. Het maakt niet uit. Je doet wat je gevraagd is. Je adopteert het geadopteerde kind, je ontfermt je over haar verhaal, je probeert haar wedergeboorte te verwekken terwijl je eigen leven al zo goed als dood is.

Doorgaans slaapt de ghostwriter uitzonderlijk veel omdat hij meer dan elf uur bewustzijn per dag niet verdraagt.

Wat er ook allemaal is misgegaan in mijn leven, ik heb het nooit betreurd. Kennelijk moest het zo zijn, en ik ben er alleen maar sterker door geworden. Alles wat op mijn pad komt, vreet ik op. Ik ga niks of niemand uit de weg, zo was het al toen ik heel klein was. Ik trok er vaak in m'n eentje op uit toen ik nog daarginds woonde. Schoenen had ik niet, ik rende door het stof en over het brandende asfalt, of tijdens de moessonregens gleed ik door de modderige straatjes. Soms scheurde mijn voetzool open – de grond was bezaaid met blik, glasscherven, roestige spijkers en allerlei schroot. Tussen lopen en zwemmen: dat is wat ik het liefst deed, wanneer de stad door een overstroming werd opgeslokt en ik soms tot aan mijn kin was omsloten door zwart water, soms tot aan mijn knieën rondklotste. Dan kwam ik even snel vooruit als de sputterende auto's en de sissende stadsbussen, dan zakte de wereld voor mij op zijn knieën. Het allermooist was het wanneer ik bij mijn vader op de schouders mocht en we samen door onze ondergelopen buurt waadden en ik boven iedereen uittorende. Tijdens die glorieuze ogenblikken stak ik mijn tong uit naar de mensen in de zelfgemaakte bamboebootjes die door de straten dreven. Zelfs de stank die opwalmdde uit het brakke water leek ik dan niet te ruiken.

Mijn grootste wens was het echter om rond te worden gereden in de riksja van mijn vader. Die trok hij de hele dag met zijn eigen spierkracht en barrevoets door de stad, zelfs als de

moessonnerslag tot aan zijn heupen reikte. Zo'n koninklijk ritje heeft hij me slechts één keer toegestaan. Achteraf bleek het trouwens geen gunst te zijn geweest aan mij, integendeel – nee, het werd een hellevaart die mij heeft gebrandmerkt, letterlijk zelfs. Het was aan het eind van mijn eerste leven, want niet lang daarna verdween ik respectievelijk in het weeshuis, het vliegtuig, de wolken en – uiteindelijk – de omarming van melkkleurige mensen die ik niet verstond. Ik moet dus ongeveer zes jaar zijn geweest.

Nu nog voel ik het gloeiende leer van de zitting aan mijn benen branden. Nu nog voel ik de warme wind door mijn haren gaan terwijl mijn vader voor me uit holde, zijn handen rond de stangen van de riksja waarin ik troonde, ongenaakbaar en schaterend. Maar het lachen zou me snel vergaan. Zwiggend trok mijn vader mij voort tussen toeterende auto's en schreeuwende collega's. Ik zag zijn voorovergebogen naakte rug die glom van het zweet. Ik zag de spieren van zijn bovenarmen trillen. Ik hoorde het belletje aan de stang van de riksja rinkelen. De houten spaken wierpen smalle schaduwstrepen op zijn benen. Ik was trots op mijn sterke vader en ook blij, omdat hij dit allemaal voor mij deed. Hoog boven het met afval en uitwerpselen bezaaide asfalt schommelde ik over de Howrah Bridge, langs de Armeense kerk en vervolgens helemaal naar de klokkentoren van New Market. We stopten bij het Indian Museum en even dacht ik dat mijn vader me mee wilde nemen naar de sprookjeswereld daarbinnen. Maar hij gebod me te blijven zitten en verdween in het tegenovergelegen park. Even later kwam hij weer tevoorschijn, samen met een dikke man, alsof hij die uit de struiken had getoverd. De man ging naast mij zitten. Hij stonk. Naar uien en bedorven dahi maach, een Bengaalse viscurry. Mijn vader knikte me bemoedigend toe, draaide zich om en nam de stangen van de riksja in zijn handen. Het voertuig zette zich weer in beweging en werd verzvolgen door de sidderende verkeersstroom op Chowringhee Road. Er was geen ontkomen aan.